

יוון הפראית

כתבה וצילמה: שרון כהן

**כפרים ציוריים, נופים אלפיניים, טברנות והרפתקאות
במחוזות שאינם ידועים אפילו לתושביה ♦ למה דלפי היא
מרכז העולם ♦ איך יכול ריקוד להיות גזר דין מוות לאשה
♦ היכן יש יוונים תכולי עיניים, ממוצא רומני**

גם מי שהיה ביוון יותר מפעם אחת, סביר שלא זכה להכיר בה את הצד הלא-מתוייר - הצד הפראי, בעל הנופים האלפייניים, הנהרות הגועשים, הכפרים הקטנים והמקסימים המפיקים יין וגבינות נפלאים. זה אינו טיול בעקבות אתריה הארכיאולוגיים של יוון הקלאסית, אלא היכרות עם "יוון הפראית", זו שבחלקה אינה מוכרת אף לתושבי יוון עצמם.

הטיול, שאורגן על ידי החברה הגיאוגרפית - נאות הכיכר, החל באתונה. רכובים על ג'יפים, בכיוון כללי צפון-מערב, יצאנו לעבר דלפי. הדרך לדלפי עוברת בגאיות האדירים המפלחים את הרכסים פרנסוס והליקון. בדרך פוגשים לראשונה עיירות וכפרים קטנים - תיבא (THIVA), עיירה חקלאית קטנה ועתיקה, בה מצויות גם מחצבות שיש; דיסטומו (DISTOMO), כפר אליו מגיעים מביני דבר על מנת לטעום מן היין הביתי המשובח (המכונה קרסי) המופק בו; דספינה (DESFINA), כפר רועים קטן, ממנו יוצאת דרך עפר מפותלת לדלפי, שכל עיקול שבה פותח בפנינו מחזה מרהיב עוד יותר מקודמו של טבע ונוף בראשית.

מן הכפר אנדיקירה (ANTIKYRA), הנמצא על חוף המפרץ הקורינתי, ניתן להשקיף על איים ומפרצונים רבים, הנראים כמחרוזות של שיני דרקונים. מזרחית לדלפי נמצאת העיירה ארחובה (ARACHOVA) - הידועה בזכות הגבינה המצוינת והייחודית, שהיא מפיקה, כמו גם בעבודות היד של התושבים - שטיחים ועבודות עץ.

מארחובה מובילה דרך עפר, העוברת דרך יער קסום של עצי אשוח, אל קלניה - כפר קטן אשר אינו מופיע במפה. הכפר מונה חמישה עד שישה בתים וכנסיה קטנה. בחורף מכוסה הכפר בשלג - וכאן אולי המקום לציין כי משמגיע החורף, ועמו השלג הכבד, נודדים מרבית תושבי הכפרים ההרריים לערים, ושבים אל בתיהם באביב. אחד הבתים הבודדים בכפר קלניה שייך לאיש מרתק ושובה-לב בשם דמיאנוס וסיליאדיס, הסוכן היווני, שטיפל בלוגיסטיקה של הטיול. דמיאנוס, המכונה בפי אנשי החברה הגיאוגרפית "דיימונד" (יהלום), הוא אכן איש יקר. לשעבר ראש החוג האלפיני היווני, דיימונד הוא פילוסוף, שהתחנך בגרמניה, והיה פעיל עד לאחרונה במפלגה הסוציאליסטית השלטת ביוון. הוא טייל ותיק, אשר אין שביל בכל רחבי יוון שלא דרך בו. בביתו של דמיאנוס אפשר לטעום ממתעמי יוון הקלאסיים - סלט יווני אותנטי ומרענן, כבש צלוי, רך וניחוחי, "חורטופיטה" - מאפה תרד וגבינה תאווה לחך, "טירופיטה" - פשטידת גבינה, "יאורטי מי מלי" - יוגורט עם דבש, ותה הרים משובח.

בשורת השלום של דלפי

דלפי. שם טעון. בדרך לשם, ובעצם - בכל הדרכים, נמצאות הוכחות רבות לאמונה הדתית

מטאורה - מנזר מגאלו

מימין: נשים שאיבדו את בעליהן לובשות שחור עד יום מותן

דרך הזדהות עם גיבור המחזה, ממנו הופק מוסר השכל. וכך, לאחר קבלת הנבואה, היו המלכים מוכנים יותר לקבלת פשרות של שלום. ההסכמים, שהושגו בין נציגי המדינות השונות, הונצחו בכתב על הקיר התומך של מקדש אפולו, עליו הם חקוקים עד היום.

התאטרון של דלפי, כמו גם מקדש אפולו, פתוחים לנוף אדיר ומרהיב, וניתן בהחלט להבין את ההשפעה העמוקה, שהייתה למקום על עולי הרגל, שהגיעו ממרחקים וטיפסו לגובה העצום כדי לשמוע את האורקל חורץ את גורלם.

מערבה לדלפי שוכן אגם, שצורתו צורת תמנון - אגם מורנוס (MORNOS).

כאן החלו הגיפים להפגין סוף-סוף את יכולתם. הנסיעה מן האגם נמשכה בדרכי שטח הרריות, שטלטלו אותנו כהוגן. הדרך עוברת בכפרים נטושים ומבודדים עד לכפר אנו חורה (HORA ANO) - "הכפר העליון".

אחר הצהריים חצינו את נהר האווינאס (EVINAS) הגועש בתוך המים, ולא סטינו מילימטר מהתדריך המדויק, שקיבלנו ממוש סביר, מנכ"ל החברה הגיאוגרפית - נאות הכיכר, שהגה את רעיון טיול הגיפים וגילה התמצאות רבה באזורים פראיים אלה. כאן בחנו את יכולתנו בנהיגת שטח אמיתית. המים הגיעו

מלאים הכפרים בנשים לבושות שחורים, עדות לטרדיה שחור.

בדרך לאתר הארכיאולוגי של דלפי אפשר להשקיף על מפרץ איטיאה (ITEA), המהווה חלק מן המפרץ הקורינתי, ובו יער צפוף ומדהים של כמליון עצי זית.

המיתולוגיה מספרת כי זאוס, מלך האלים, שלח שני נשרים משני קצוות העולם על מנת לקבוע את מיקומו המדויק של מרכז העולם. הנשרים נפגשו בדלפי - וכך היא נתפשה על-ידי היוונים הקדומים כטבור העולם - OMPHALOS. בדלפי נמצא מקדש אפולו, בו ישב ה"אורקל", מגיד העתידות של יוון העתיקה. למקדש הגיעו מלכים מכל רחבי יוון לקבלת נבואות, וממנו יצאה בשורה של שלום, אחדות, ושחרור עבדים - בשורה פאן-הלנית. אחדים מן המלכים, כמו מלך אתונה, בנו בתי אוצרות בהם שיכנו את המתנות שהביאו עמם לאורקל.

במרכז האתר נמצא התיאטרון של דלפי, שמילא ביוון הקדומה תפקיד פסיכולוגי; תוך צפייה במחזה, שהתקיים לפני נתינת הנבואה, הגיעו נציגי הממלכות לידי קטרזיס

העמוקה של היוונים, ולקשר הרגשי העמוק שלהם אל מתייהם. הדרכים מנוקדות במצבות זיכרון פרטיות רבות, המציינות קרובי משפחה, שנפטרו או נהרגו במקום. מדובר במבנה מרובע הניצב על עמוד, ובתוכו תמונה של קדוש אליו מרגישה המשפחה קרבה מיוחדת, נר ובקבוק שמן זית. מדי יום ראשון מגיע נציג מטעם המשפחה לשאת תפילה ולהדליק את הנר. תופעה נוספת המעידה על המשמעות המיוחדת, שנושא המוות בקרב תושביה הכפריים של יוון, היא העובדה, שנשים שאיבדו את בעליהן או בניהן לובשות בגדים שחורים עד ליום מותן. וכך

עד לגובה דלתות הג'פים, ואי אפשר לומר, שבכמה נקודות לאורך הדרך לא הלבנו פרקי אצבעותינו, כפי שכותרים בספרי הבלשים, שאחזו בחוזקה במשענת המושב.

סקי, סנפלינג, רפטינג ורמבטיקו

העיר קרפניסי שוכנת לרגלי הר טימפריסטוס (TIMFRISTOS), עליו מצוי אתר סקי. היא משמשת משכן לגולשים הפוקדים את האתר בעונה המושלגת. זו אינה עיר תיירותית במיוחד, אך היא מציעה אטרקציות אחרות: רפטינג, סנפלינג, טיולי אופניים, רכיבה על סוסים, טיולי הליכה ברגל וטיסות במטוסים זעירים. חבל אבריטניה כולו הוא אזור פראי ולא מתור, ובשל כך הרפתקני יותר מבעבר. ההרים בו נישאים לגובה של 2,300 מטרים ויותר, וזורמים בו שני נהרות גדולים - קרפניסטיס וקריקלו, המתחברים ליצור את קניון טריקריוטס המדהים. מן הקניון הזה יוצאים לשיט רפסודות במורד נהר טריקריוטס. השיט שלנו היה הרפטינג האחרון לעונה, שכן גובה הנהר אינו מאפשר שיט מסוג זה בחודשי הקיץ. שייטים מנוסים ממני יתייחסו, מן הסתם, לשיט שכזה כאל בילוי של אחר הצהריים, אבל עבורי זו הייתה הרפתקה של ממש. סירות הגומי דהרו על הנהר החופז שתחתנו במהירות מסחררת, מתרוממות וצונחות בין האשדות המקציפים, והסלעים ממתנינם בצד, כאילו מאיימים בשקט: מוטב שלא תתקרבו אלינו. ראיתם את "גברים במלכות"? אז אתם מבינים בוודאי את הרגשתי. התנסינו גם בסנפלינג, תוך שאנו מפקידים את חיינו בידי מייק המדריך, והשתלשלנו בחבלים דרך נקיקים צרים ומפלי מים גועשים מוקפים תמיד באותו נוף ירוק, הריי ומדחים.

הדרך צפונה נמשכה דרך כפרים קטנים וצוורים, עד למגאלוחוריו (MEGALOCHORIO) - כפר שבתיו בנויים מאבן הצפחה, המצויה במקום בשפע, וגותיו רעפים אדומים. לאחר ארוחת צהרים דשנה, שכללה דגי נהרות, המשכנו למנזר פרוסוס (PROUSSOS) המבודד, הבנוי על מצוק תלול מעל נהר קריקלו. במהלך מלחמת העולם השנייה נמלטו אליו לוחמי הגרילה היווניים והסתתרו בו מפני הצבא הנאצי. פנים המנזר מעוטר בציורי קיר ותקרה, והוא בעל משמעות דתית עמוקה עבור היוונים; בתוכו מצוי איקונין של מריה הקדושה המכונה פרוסוסיה, לו מייחסים המקומיים סגולות מרפא מיוחדות. מדי יום ראשון משתרך תור ארוך משער הכניסה, והמתפללים מתקדמים על ברכיהם אל תוך המנזר, מנשקים את תמונתה של הקדושה ולוגמים ממי המעיין הקדושים.

בטברנה טיפוסית בקרפניסי התודענו למוסיקת הרמבטיקו ולריקוד היווני. הרמבטיקו הגיע מאסיה הקטנה והתפתח במאות ה-19 וה-20. לכל ריקוד יש שיר מיוחד, ונקרא בשם משלו, וכך מורכבת המוסיקה ממלים, לחן וריקוד. את הרמבטיקו רוקד אדם אחד או קבוצת אנשים לבדם.

לעת ערב, לעמק תסליה (THESSALIA), המשמש מקור התבואה העיקרי של יוון.

המצוקים המדהימים של מטאורה תלויים בתוך עמק רחב ידיים, נישאים לגבהים אדירים. הם היו מוקד משיכה לנזירי הכנסייה היוונית אורתודוקסית, שחיפשו דרך לחזור למהות הרחוקה האמיתית של הנצרות. בצמידות לאחדים מן המנזרים מצויות מערות בהן התבודדו חלק מן הנזירים, והקדישו את עצמם לעבודת האל. לעתים היו מצטרפים אל חבריהם במנזר "לאורה" - מעין תברות, או קבוצת תפילה ולימוד. כיום מהווים המנזרים בעיקר אתר תיירותי - ניתן לבקר בתוך חדרי המנזר השונים ולהתרשם מאורח החיים המתקיים שם עד היום. מנזר אגיה סטפאנוס, למשל, שנבנה, יחד עם יתר המנזרים, בין המאות ה-14 וה-16, הוא מנזר לנשים בלבד, שעמד בעבר על מצוק נפרד, וכיום מחובר על-ידי גשר המאפשר להולכי רגל להגיע אליו.

מנזר מגאלו מטאורו, בנוי בהרמוניה מלאה עם המצוק, שעליו ובתוכו הוא יושב. הנזירים עצמם אינם עוזבים את המנזר, ומקבלים אספקה דרך רכבל, שמוביל אליו וממנו. בתוך המנזר, שנבנה במאה ה-16, כנסייה מרשימה, המאוירת כולה בציורים המתארים את חייו של ישו בארץ הקודש ובדמיוניהם של קדושים רבים אחרים; ועוד, כמקובל, מצוי במנזר חדר מיוחד המאחסן את גולגולותיהם ועצמותיהם של אבות-המנזר הקודמים, שחלפו מן העולם, שכן לפי האמונה, הימצאותם בתוך המבנה משרה עליו רוח של קדושה.

בריכת טורקיו וסופלאקי

ממטאורה, המשמשת דוגמה של ממש לשיתוף פעולה מופלא בין האדם לטבע, נמשכת דרך הררית יפהפייה לעבר הכפר מצובו (MESTOVO). זהו כפר תיירותי הרבה יותר מקדומי, וניתן

הריקוד נוצר והתפתח על-ידי הרבטים - הנדכאים ופשוטי העם שהגיעו ליוון בטרנספר מתורכיה בשנת 1923. הרבטים היו אנשים אנטי-ממסדיים, שנדחקו לשולי החברה וייסדו תרבות משלהם. שירי הרמבטיקו הם בעיקר שירי עצב - אהבה, כמיהה וגעגוע למולדת - לאסיה הקטנה. הרבטים לבשו תלבושות מיוחדות: חגורה מלאת אולרים וחולצה ללא שרוול שמאל. נהוג היה, שאם קם רבטיס לרקוד אסור היה לאיש להצטרף אליו על מנת שלא לפגוע בכבודו. על נשים הריקוד היה אסור בתכלית - פרט לזונות - והעונש על הפרת איסור זה היה מוות. כיום הסתאבה תרבות הרבטיס ואיבדה ממשמעותה ומאיכויותיה המקוריות; האריסטוקרטים של אתונה, בנסיון "להתחבר לשורשים", פוקדים מועדוני רמבטיקו אקסקלוסיביים אליהם לא ניתן להיכנס אלא בחליפה ובעניבה. במקום שני נגנים מנגנת להקה שלמה, מהוקצעת ומקצועית. אך את הטעם והניחוח האוטנטי של הרמבטיקו ניתן, עדיין, למצוא באותם כפרים קטנים המרוחקים, גיאוגרפית ומנטאלית, מן העיר הגדולה.

נזירים בין מצוקים

הדרך בכיוון צפון-מערב מובילה לעבר העיירה קלמבקה (KALAMBAKA) ומצוקי מטאורה. חצינו את נהר הטברופוס - אחד הנהרות הגדולים בחבל אבריטניה - ממש מעל העמק העצום שיצר. משם נמשכת הדרך בנופי מדבר אלפיני אל הרי אגראפה (AGRAFA), הנישאים לגובה של 2,300 מטרים ויותר. מהרי אגראפה יש תצפיות מרהיבות למרחקים עצומים. הדרכים מתפתלות בינות למצוקים אדירים וואדיות עמוקים.

הדרך המטפסת אל הרי אגראפה נוסעת על פי התהום, מעניקה תחושה נפלאה של ראשוניות, כאילו אנו כובשים אותה בפעם הראשונה. ומשם,

דלפי - בית האוצר האתונאי

מטאורה - מנזר מגאלו

דסטינג בנהר טריקיוטיס

לעשות בו קניות מסוגים שונים - גבינות נהדרות, שמופקות באזור, שטיחים מקסימים ועבודות עץ שונות, המיוצרות על-ידי תושבי המקום. אלה הם בעיקר וולאכים - יוונים תכלי-עיניים ממוצא רומני, שהגיעו ליוון במאה ה-18. החנויות ממוקמות בפלטיאה - מרכז הכפר. כל כפר נבנה סביב עץ הדולב הגדול ביותר שנמצא בסביבה, ששמו ביוונית פלטאנוס, ומכאן נגזר הכינוי למרכזו של הכפר.

במצובו ניתן לטעום מן הסופלאקי היווני האותנטי, שאין טעים ממנו, וממאכלים אחרים המיוחדים לאזור - מרק שעועית נפלא ותבשיל בשר נהדר. בתי הכפר הנאים בנויים מצפחה מקומית ומשלבים מרפסות עץ מסוגנות. מכאן המשכנו צפונה לעבר כפרי זגוריה. חלפנו על פני בריכת מי-טורקיז מקסימה על נהר וודימיטיס, והשקפנו על קניון ויקוס העצום ממרומי הכפר מונודנדר (MONODENDRI), אליו פרשנו לישון. היום האחרון ביוון הוקדש לסיור בכפר המטופח והיפהפה מגאלו פפינגו, שבתיו עשויים צפחה ואבני גיר. מן הכפר - שוב נוף פראי ונאדר - המצוקים של הרי גמילה (GAMILA). בתוך קניון ענק בהרים חבוי מנזר מקסים, שהצדיק את המאמץ שהושקע כדי להגיע אליו ■

הטיול נערך בחסות החברה הגאוגרפית - נאות הכיכר, חברת התעופה "אולימפיק", ולשכת התיירות היוונית הממשלתית.